

Aan de Staatssecretaris van Economische Zaken,
De heer ir. M.H.P. Van Dam

Geachte heer van Dam,

Eind 2016 is mij gevraagd te bemiddelen in het ontstane geschil over een beoogde herziening van de pachtwet. Twee van de betrokken organisaties konden het "akkoord van Spelderholt" niet ondertekenen. Vanwege het belang van een breed draagvlak bij een pachtstelsel herziening worden alle betrokken partijen uitgenodigd om met elkaar verder te praten om de laatste verschillen te overbruggen.

Van december 2016 t/m april 2017 heb ik veel gelezen en gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van betrokken partijen.
Ik ben daarbij vanuit het ministerie van EZ ondersteund door Liesbeth Kap en Jan Sevenster.

Op mijn verzoek heb ik gesprekken gevoerd met:

- * Professor mr. D.W. Bruil. Hij heeft op initiatief van de staatssecretaris de pachtregelgeving geëvalueerd. Dit heeft geresulteerd in het rapport Evaluatie Pachtregelgeving (maart 2014).
- * Mr. W.L. Valk en mr. G.M.F. Snijders. Zij en mr. R. Verbakel-van Bommel zijn in de zomer van 2014, naar aanleiding van de evaluatie, in overleg getreden met de vertegenwoordigers van pachters en verpachters om tot een gezamenlijke visie op een wenselijke herziening van het pachtrecht te komen.

Ook heb ik (afzonderlijk) gesproken met vertegenwoordigers van de ondertekenaars van het Spelderholt deelakkoord, te weten:

- * Federatie Particulier Grondbezit (FPG)
- * LTO Nederland (LTO)
- * Bond van Landpachters en Eigen-Grondgebruikers (BLHB)
- * Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)
- * ASR Vastgoed Vermogensbeheer (ASR)
- * De 12 Landschappen
- * Vereniging Natuurmonumenten

Ook de partijen die het akkoord niet hebben getekend, maar wel hebben deelgenomen aan het overleg, heb ik gesproken:

- * Staatsbosbeheer (SBB)
- * Rijksvastgoedbedrijf (RVB)
- * Nederlandse Vereniging van Rentmeesters (NVR)

Daarnaast heb ik ook nog gesproken met vertegenwoordigers van de Vereniging van Agrarisch Specialisten in het Notariaat, de Unie van Waterschappen en 3 organisaties van biologische, natuur- en toekomstboeren.

Ik heb de jaarvergadering van de BLHB, op 9 maart 2017 in Nijkerk bezocht en ben in de afgelopen maanden ook door individuele pachters en verpachters, die graag hun beleving en/of visie met mij wilden delen, benaderd of aangesproken.

In een plenaire bijeenkomst op 28 juni 2017 in Huizen, heb ik mijn bevindingen besproken met de bij het akkoord van Spelderholt betrokken partijen.

Bemiddeling

De verwachtingen van de rol van bemiddelaar zijn verschillend. Als bemiddelaar kan en wil ik niet anders dan onderzoeken of er bij de verschillende partijen voldoende draagvlak is om tot een

gezamenlijke voorstel, het akkoord van Spelderholt, te komen. En of er voldoende vertrouwen van partijen in elkaar is om hier gezamenlijk uit te komen. De verwachtingen zijn wisselend, maar een bemiddelaar is geen tovenaars, geen scheidsrechter en gaat ook geen nieuw beleid maken.

De discussie over wijzigingen van het pachtstelsel kent een lange geschiedenis. Die geschiedenis is alle betrokken partijen bekend.

Ik beperk mij tot de voorstellen voor wijziging die na de evaluatie door prof. Bruil, door partijen bijeengebracht in het zogenaamde Spelderholt overleg, zijn ontwikkeld.

Prof. Bruil en de initiatiefnemers van het Spelderholt overleg zijn te prijzen voor hun inspanningen om een wijziging van het huidige pachtstelsel dichterbij te brengen.

Die waardering geldt ook voor de ruimte die de staatssecretaris heeft gegeven aan de betrokken partijen om tot een gezamenlijk voorstel te komen.

Natuurlijk had de staatssecretaris op grond van de evaluatie van prof. Bruil en de vele onderzoeken die er zijn gedaan en discussies die er zijn gevoerd (er is inmiddels een omvangrijk dossier ontstaan), een voorstel kunnen maken. Dit had nog een keer kunnen worden voorgelegd aan de verschillende betrokken partijen. Na verwerking van de reacties had de staatssecretaris dit kunnen aanbieden aan de Tweede Kamer.

Besluitvorming vindt daar plaats en niet door betrokken partijen, het ministerie, de staatssecretaris of een bemiddelaar.

Het past in deze tijd dat de staatssecretaris een sector/belangengroep/betrokkenen, de ruimte geeft om er met elkaar uit te komen en een gezamenlijk voorstel namens de sector te doen.

Het verwijt dat de staatssecretaris hiermee verantwoordelijkheid ontloopt en geen keuze durft te maken is misplaatst.

Spelderholt

Op 15 april 2014 heeft staatssecretaris Dijkema de evaluatie van de pachtregelgeving, die Prof. Bruil op verzoek van de staatssecretaris had verricht aan de Tweede Kamer gestuurd. Zijn opdracht was om een analyse van het pachtstelsel te maken en te onderzoeken welke pachtvormen er in de toekomst nodig zijn. Daarbij moest hij rekening houden met de schaalvergroting in de land- en tuinbouw, een gezonde bedrijfsstructuur en een verantwoord grondgebruik.

De staatssecretaris schreef aan de Kamer: "Professor Bruil constateert dat de afgelopen decennia een tweeslachtig systeem is ontstaan. Met aan de ene kant de reguliere pacht met veel dwingendrechtelijke bescherming voor de pachter en aan de andere kant de geliberaliseerde pacht met nauwelijks bescherming voor de pachter en grote contractvrijheid. Hij acht dit op den duur onhoudbaar en stelt voor de huidige pachtregeling fundamenteel te herzien".

De belangrijkste aanbeveling is een nieuwe pachtregeling met als uitgangspunt dat pachters en verpachters zoveel mogelijk in staat moeten worden gesteld hun zaken onderling duurzaam regelen. Dat betekent liberalisering maar wel met twee restricties:

- a) waar nodig bescherming voor de pachter en
- b) waar mogelijk stimuleren van duurzaam grondgebruik. Voor bestaande pachtvereenkomsten zal een ruime overgangsregeling moeten worden opgesteld.

In een door het ministerie georganiseerde bijeenkomst met alle betrokken partijen van pachters en verpachters, is deze evaluatie toegelicht en besproken.

Naar aanleiding van deze evaluatie zijn vertegenwoordigers van pachters en verpachters met elkaar in overleg getreden over een wenselijke herziening van het pachtrecht. Men is tot een deelakkoord (Het akkoord van Spelderholt) over de systematiek en de inhoud van het nieuwe recht gekomen.

Dit op initiatief van de in pacht gespecialiseerde juristen mr. W.L. Valk, mr. G.M.F. Sniijders en mr. R. Verbakel-van Bommel.

De bij het deelakkoord **betrokken** partijen zijn:

Federatie Particulier Grondbezit (FPG)
LTO Nederland (LTO)
Bond van Landpachters en Eigen-Grondgebruikers (BLHB)
Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK)
ASR Vastgoed Vermogensbeheer (ASR)
De 12 Landschappen en
Vereniging Natuurmonumenten

Partijen die hebben **deelgenomen** aan het overleg:
Staatsbosbeheer (SBB)
Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en
Nederlandse Vereniging van Rentmeesters (NVR)

In haar brief van 15 oktober 2014 aan de Tweede Kamer heeft de Staatssecretaris aangegeven dat zij waardering heeft voor het werk van de evaluator. Zij toont zich voorstander van een pachtstelsel dat langdurige relaties tussen verpachters en pachters stimuleert en bijdraagt aan een duurzaam gebruik van de grond.

In de brief van 15 oktober 2014 geeft de staatssecretaris ook aan dat het akkoord een aantal pachtvormen beschrijft die in verschillende mate recht en bescherming bieden aan de pachter respectievelijk de verpachter. Daarbij biedt het akkoord de ruimte voor prijsvorming die is gerelateerd aan de duur van het contract en de mate van bescherming. Dus hoe meer rechten en bescherming de pachter krijgt, hoe meer het pachtcontract hem of haar waard zal zijn. Het akkoord stelt vrije prijsvorming voor bij het afsluiten van nieuwe contracten. De eerste vier pachtvormen uit het akkoord waarop de vrije prijsvorming van toepassing is, zijn:

- * Nieuwe reguliere pacht
- * Loopbaanpacht
- * Teeltpacht en
- * Pacht van kleine oppervlakten

De vijfde pachtvorm die in de brief van de staatssecretaris, uit het akkoord, wordt genoemd is de flexibele pacht. Deze pachtvorm komt via vrije prijsvorming tot stand en de duur kan vrij door partijen worden bepaald. De overeengekomen prijs kan echter achteraf op verzoek van pachter of verpachter door de grondkamer worden getoetst.

Het akkoord stelt voor dat de grondkamers daarbij een maximumprijs hanteren die tussen 10 en 30% beneden de gemiddelde pacht prijs van nieuwe reguliere pachtovereenkomsten ligt - afhankelijk van de duur van het contract. De achterliggende gedachte is dat van de mogelijkheid tot prijstoetsing een preventieve werking uitgaat. Dat voorkomt dat de prijzen voor kortlopende contracten te sterk oplopen en alleen nog kortlopende contracten worden afgesloten. Aldus de staatssecretaris in haar brief van 15 oktober 2014, waarin ze ook aangeeft een nieuw pachtstelsel te willen uitwerken op basis van de uitgangspunten van het akkoord.

De tekst van het Akkoord is als bijlage gevoegd bij de brief die de betrokken partijen op 4 juli 2014 aan de staatssecretaris hebben gestuurd. Waar de staatssecretaris nog uitgaat van "een breed draagvlak onder betrokken partijen", geven de partijen aan dat de verschillende betrokken organisaties nog geen instemming van hun leden hebben verkregen. De vertegenwoordigers hebben zich gecommitteerd om draagvlak voor het deelakkoord bij hun achterban te bevorderen.

In het deelakkoord is geen overeenstemming bereikt over het overgangsrecht met betrekking tot de prijs voor bestaande reguliere pachtovereenkomsten. De staatssecretaris geeft in haar hiervoor genoemde reactie aan dat zij zal voorzien in een overgangsregime voor wat betreft de prijsvorming van reguliere pacht die momenteel gereguleerd is.

Zij schrijft daarover:

"Reguliere pachters dienen niet onmiddellijk te worden geconfronteerd met de nieuwe regels. Een regime waarbij zittende reguliere pachters en hun opvolgers zonder limiet een beroep kunnen

blijven doen op oude rechten vind ik eveneens ongewenst. Daarmee worden verpachters met bestaande reguliere pachtovereenkomsten onevenredig benadeeld ten opzichte van verpachters die verpachten onder het nieuwe pachtrecht. Ik ga met de partijen het gesprek aan over een acceptabel overgangsrecht".

Tijdens het rondetafelgesprek Pacht met de Vaste Kamercommissie EZ op 11 maart 2015, nog voorafgaand aan het verschijnen van de eindtekst van Spelderholt, wordt er door een aantal betrokken partijen een ander standpunt ingenomen, dan wel een andere duiding gegeven dan in het deelakkoord.

De **FPG** wil Spelderholt alleen nog ondersteunen onder de voorwaarde dat prijsvorming van flexibele pacht volledig vrij wordt (blijft).

BLHB steunt Spelderholt met dien verstande dat rechten van de bestaande groep reguliere pachters niet mogen worden aangetast.

Zij vinden de uitspraak van de Staatssecretaris, dat het ongewenst is dat zittende pachters en hun opvolgers zonder limiet een beroep kunnen doen op oude rechten onbegrijpelijk.

LTO wil niet tornen aan huidige bescherming van reguliere pachter. LTO pleit voor behoud van prijsregulering door de overheid, óók bij de reguliere pacht.

NAJK is van mening dat de pacht prijs gerelateerd moet zijn aan de verdien capaciteit of het opbrengend vermogen van de grond. Men acht het huidige stelsel waarbij de overheid de maximale toelaatbare prijs vaststelt goed. De AOW leeftijd zou pachtovereenkomsten moeten doen beëindigen, zodat er meer ruimte komt voor jonge boeren om toe te treden.

Naast belangenpartijen sprak de Vaste Kamercommissie ook met deskundigen. Ik noem daar hier van:

NVR werkgroep Pacht. Vinden de voorstellen van Spelderholt te veel ingrijpen in de gewenste contractsvrijheid. Men is van mening dat verpachters vrije grond niet regulier gaan verpachten, omdat na zes jaar prijstoetsing mogelijk is.

De heer Snijders, initiatiefnemer Spelderholt, vindt het huidige systeem een probleem voor jonge boeren.

Knelpunten voor de ontwikkeling van een nieuw stelsel acht hij:

- * Het overgangsrecht en
- * De voorgestelde prijstoetsing en -bijstelling op de flexibele pacht.

Hij ervaart dit als knelpunten die partijen langzaam uit elkaar kan drijven. Hij stelt voor dat partijen opnieuw een akkoord afsluiten en dat voorleggen aan de politiek.

De heer Huirne, Rabobank. Stimulans voor het bedrijfsleven is een mobiele grondmarkt en een gezonde bodem. Er is behoefte aan langdurige pacht in verband met goed grondgebruik. Fiscaal zou box 3 aantrekkelijker kunnen worden gemaakt, bijvoorbeeld ter facilitering van langdurige pacht of pacht voor jonge landbouwers. De bereidheid van de bank om leningen te verstrekken hangt vooral af van de financiële positie van de landbouwer voor de lange termijn.

De heer Slangen, hoofddocent agrarische economie WUR is voorstander van pacht prijs beheersing, bijvoorbeeld op basis van de prijzen van afgelopen 5 jaar met indexering. Hij wil de prijzen van de flexibele pacht daaraan koppelen (toets). Hij waarschuwt er voor dat toeslagen (zoals GLB-subsidies) niet in de pacht prijs mogen neerslaan en bij de verpachter terechtkomen.

In de zomer van 2015 schrijven BLHB, NAJK en LTO in een brief aan dhr. W.L. Valk dat de "Spelderholtvoorstellen" van 6 juli 2015 voor hun organisaties onvoldoende basis vormen voor een

akkoord. Het kernprobleem - liberale pachtvormen korter dan zes jaar verdringen duurzame langdurige pachtvormen - wordt niet opgelost. Het deelakkoord Spelderholt van 4 juli 2014 wel. Ook is men van mening dat er een relatie moet blijven met de grondbeloning. In een brief van 4 september 2015, bevestigen de drie organisaties dit standpunt aan staatssecretaris Dijkema en betreuren zij haar uitspraken met betrekking tot het overgangsrecht.

Eindakkoord

In zijn brief aan u, de staatssecretaris van EZ, van 20 april 2016 biedt mr. W.L. Valk namens de initiatiefnemers de eindtekst van het akkoord van Spelderholt aan. Hij geeft daarbij aan dat deze tekst vasthoudt aan de hoofdlijnen van het deelakkoord, maar een nadere overeenstemming bevat met betrekking tot

- * het overgangsrecht en
- * de wijze van (correctieve) prijsstoetsing van de diverse pachtvormen.

Anders dan het deelakkoord zijn er geen afspraken gemaakt omtrent de herziening van rechtswege van de pacht prijs van bestaande reguliere pachtovereenkomsten. Het huidige systeem van prijsbeheersing blijft ongemoeid. Wel delen de partijen bij het eindakkoord met elkaar het gevoel dat er naar zou moeten worden gestreefd om de pieken en dalen van het huidige systeem voor het bepalen van de pacht normen af te vlakken.

Van de oorspronkelijke deelnemers onderschrijven BLHB en NAJK het eindakkoord niet. De BLHB wijst de laatste tekst van de initiatiefnemers af en doet een beroep op de staatssecretaris om de prijsstijgingen van flexibele pacht middels een AMvB tegen te gaan. Het NAJK heeft aangegeven onvoldoende vertrouwen te hebben dat de nu gepresenteerde eindtekst leidt tot het sluiten van langdurige pachtovereenkomsten. Ook het geformuleerde overgangsrecht heeft niet hun instemming. Aldus de brief van de Spelderholt initiatiefnemers.

In zijn met het NAJK verstuurd brief van 25 april 2016, bevestigt ook de BLHB dat zij van mening zijn dat de implementatie van het voorstel verpachters uitsluitend zal motiveren tot het aanbieden van kortlopende contracten. U hebt in reactie op de vraag van de BLHB om regulerend op te treden in de prijsvorming van de kortlopende pacht middels een AMvB, aangegeven deze discussie bij de stelselherziening te betrekken. Voorafgaand aan de plenaire bijeenkomst van 28 juni 2017, presenteert de BLHB een alternatief voor het akkoord van Spelderholt.

Een enkele constatering

Voordat ik de vraag beantwoord of er bij de verschillende partijen voldoende draagvlak is om tot een gezamenlijk voorstel, het akkoord van Spelderholt, te komen, nog een enkele constatering.

Groot draagvlak voor vaste reguliere pacht

Vrijwel alle partijen, ook verpachters zouden graag weer naar een situatie toe willen dat men langjarige pachtcontracten zou kunnen afsluiten. Men ziet met lede ogen aan dat de kortlopende pacht voor de reguliere pacht in de plaats komt. Ook in situaties waar de kortlopende pacht niet voor bedoeld was. Om reden van voorkomen van administratieve drukte, borgen van duurzaam grondbeheer en vooral een stabiele relatie pachter-verpachter gaat de voorkeur van vele verpachters en verpachtende instanties hier naar uit. De reden dat er toch geen reguliere langjarige pachtcontracten meer worden afgesloten is zeker niet alleen gelegen in de prijsvorming.

Het probleem lijkt veel meer het niet kunnen stoppen, veranderen of bijsturen van de reguliere pachtverhoudingen dan de pachtnormensystematiek (prijsvorming).

Voorbeelden daarvan zijn:

Een oudere pachter die feitelijk geen agrarisch bedrijf meer uitoefent, verhuurt zijn gepachte land onder aan een buurman of andere boer.

Voor de verpachter een zeer ongewenste situatie waar deze in de praktijk nauwelijks iets aan kan doen. De AOW-leeftijd is als opzeggingsgrond bij zowel nieuwe als bestaande pacht niet toegestaan.

Van een agrarisch bedrijf op een landgoed met een aantrekkelijk gelegen hoeve is de pachter overleden. De erven nemen de pacht over, maar oefenen geen agrarisch bedrijf uit. Zij verhuren het land of gebruiken het extensief (bijvoorbeeld voor paarden). De hoeve wordt gehuurd voor een prijs, die onder de huurprijs van een woning op die locatie met dezelfde kwaliteit ligt.

Deze voorbeelden zijn niet alleen negatief voor verpachters, maar ook voor de sector. De uitgifte van agrarische bedrijven en grond in pacht, wordt hierdoor verhinderd.

CLM Onderzoek & Advies heeft in opdracht van ASR Landelijk Vastgoed een Label Duurzaam Bodembeheer ontworpen. Een belangrijke ontwikkeling. Voor een verpachter is duurzaam bodembeheer een belangrijke voorwaarde om de waarde van de grond te behouden. Binnen een reguliere pachtverhouding kan de verpachter de pachter hiertoe niet verplichten. De ASR sluit dus bij het vrijkomen van pacht geen reguliere pachtvereenkomst af, maar erfpacht.

Om het gebruik van reguliere pacht weer aantrekkelijk te maken, zal er meer moeten gebeuren dan een begrenzing van de hoogte van de kortlopende pacht.

Menig verpachter ziet niets liever dan dat een verpacht bedrijf wordt gecontinueerd door een gekwalificeerde bedrijfsopvolger. Echter men heeft daar bij reguliere pacht onvoldoende controle en sturing op.

Ook de natuur beherende organisaties zouden liever gebruik maken van reguliere pacht, als men hun beheerdoelstellingen beter zou kunnen realiseren en borgen in deze pachtvorm.

Overheid

Drie aanbevelingen die ik zie op het terrein van de overheid:

- * De hoge liberale pachtprizen die het RVB in een aantal situaties bij inschrijving heeft ontvangen, roepen veel kritiek op. Dat is misschien niet altijd op grond van feiten, maar de symbolische werking is groot.

Als er voldoende grond met liberale pacht is vrijgemaakt als ruilgrond, wil het RVB wel weer langlopende pacht aangaan. Echter in de reguliere pachtverhouding ontmoet men nu dezelfde problemen als hiervoor genoemd bij andere verpachters en verpachtende instanties.

Op het moment dat in de stelselherziening de aantrekkelijkheid van de langlopende pacht wordt vergroot, kan de overheid uitspreken dat ook het RVB hier bij voorkeur gebruik van zou moeten maken.

Voor wat betreft de hoge prijzen voor kortlopende liberale pacht kan het RVB nu niet worden opgelegd dat men geen optimale prijzen mag realiseren.

Als de hoogte van deze pacht in een stelselwijziging wordt genormeerd, wel.

- * Het verdient aanbeveling om fiscaal box 3 aantrekkelijker te maken, ter facilitering van reguliere langdurige pacht en/of pacht voor jonge landbouwers.
- * Door de decentralisatie van de Dienst Landelijk Gebied zijn rijksgronden voor o.a. natuurbeleid naar provincies gegaan. In de toekomst zou ook het Interprovinciaal Overleg (IPO) bij discussie over een pachtstelsel herziening kunnen worden betrokken.

Is het mogelijk om de verschillen in standpunten te overbruggen en alsnog een akkoord te sluiten dat door alle betrokken partijen wordt onderschreven?

Tijdens het Rondetafelgesprek (hoorzitting) van de Vaste Kamercommissie EZ, 11 maart 2015 gaf mr. Snijders aan dat hij *het overgangsrecht en *de voorgestelde prijsstoetsing en- bijstelling op de flexibele pacht knelpunten voor de ontwikkeling van een nieuw stelsel acht.

Hij stelde voor dat partijen opnieuw een akkoord afsluiten en dat voorleggen aan de politiek.

Ik deel zijn optimisme van toen nu niet.

Ik zie de partijen niet meer tot een akkoord komen op die onderdelen die hen nu scheiden.

En dat is geen probleem. Je moet de betekenis van het akkoord van Spelderholt enigszins relativiseren. Het is geen bestuurlijk of besluitvormend orgaan, het leidt niet tot wetgeving.

Het is een heel goed bedoelde, te waarderen inspanning/poging om de sector een eensluidende reactie te laten geven op een rijks voornemen tot stelselwijziging. Als dat zou lukken wordt aan dat standpunt belang gehecht door staatssecretaris en Kamer.

Als dat niet lukt zal de staatssecretaris (of bewindspersoon) de informatie, over de verschillende standpunten benutten om tot een voorstel te komen. Noch de staatssecretaris, noch de Kamer zijn gehouden om een voorstel, ook als dat gedragen wordt door de sector, onverkort over te nemen.

Naar aanleiding van het eerste akkoord heeft de staatssecretaris ook aan de Kamer geschreven dat zij een nieuw pachtsysteem gaat uitwerken op basis van de **uitgangspunten** van het akkoord van Spelderholt.

Bij zo'n uitwerking moeten ook weer meerdere keuzes worden gemaakt, waarin zo'n akkoord van partijen niet voorziet en niet kan voorzien.

Van het overgangsregime heeft de staatssecretaris al aangegeven dat zij daar zelf vorm aan zal geven.

Het overgangsrecht is overigens een goed voorbeeld van een keuze waarvan je je moet afvragen of je daar als sector gezamenlijk een standpunt over kunt/wilt innemen.

Nu nog tot overeenstemming komen op die punten waar de BLHB en het NAJK afwijken van het akkoord, kan alleen maar tot een gekunsteld - niet duurzaam - compromis leiden.

Snijders gaf aan dat naast het overgangsrecht de

* voorgestelde prijsstoetsing en - bijstelling op de flexibele pacht een knelpunt was.

Punten, waar naar mijn indruk ook nog geen (unanieme) overeenstemming over is, zijn:

- * De relatie van de pacht prijs aan de verdien capaciteit of het opbrengend vermogen van de grond.
- * Al dan niet volgen van de bestaande systematiek voor het bepalen van de pacht normen voor de reguliere pacht.
- * Al dan niet reguleren van de prijs(stijgingen) van de flexibele (nu liberale) kortlopende pacht.

Van belang zijn ook:

- * De mogelijkheid voor gebruik van een systematiek voor handhaving bodemkwaliteit in pachtcontracten.
- * AOW-leeftijd als beëindigingsgrond voor het pachtcontract.
- * Mogelijkheid voor kwalitatieve eisen voor de opvolging in pachtcontract.

Tot slot

Al het werk voor het Akkoord van Spelderholt is niet voor niets geweest.

Er is overeenstemming over de noodzaak van een stelselwijziging, die er mede toe leidt dat langjarige pacht weer meer dan nu zal kunnen worden benut.

Het belang van de beëindiging van de grijze en zwarte pacht wordt ook breed onderschreven.

Uiteraard kan iedereen zich vinden in het uitgangspunt bescherming waar nodig, liberalisering waar mogelijk. Alleen over de manier waarop bestaat geen volledige overeenstemming.....

De betrokken partijen hebben mede door de evaluatie en het daaropvolgende Spelderholt-initiatief intensief gediscussieerd over de stelselwijziging en hun standpunten kenbaar gemaakt. De overeenkomsten en verschillen zijn duidelijk gemaakt.

Het kabinet kan hier straks voortvarend mee aan de slag om een stelselwijziging voor de pacht voor te bereiden.

Plenaire bijeenkomst met de betrokken partijen, 28 juni 2017 in Huizen.

In deze bijeenkomst heb ik de bovenstaande bevindingen voorgelegd aan de betrokken partijen. Hun reacties hebben geleid tot enkele wijzigingen in de voorgaande tekst.

De partijen die het Spelderholt-akkoord wel hebben ondertekend waren teleurgesteld, in die zin dat zij op een inhoudelijk voorstel hadden gehoopt om over te onderhandelen en eruit te komen.

BLHB en NAJK zien hier geen mogelijkheden meer toe.

Het eindakkoord van Spelderholt, zoals u dat 20 april 2016 is aangeboden wordt door alle partijen die dit destijds ondertekenden nog onderschreven.

De BLHB kan hier niet mee instemmen. Het NAJK vindt de uitwerking nog onvoldoende om nu mee in te kunnen stemmen.

De bij Spelderholt betrokken partijen zullen de komende tijd gebruiken om een aantal losse einden te bespreken en om hierover, indien mogelijk, een gezamenlijk standpunt in te nemen. Alle partijen zullen voor dit overleg worden uitgenodigd.

Ik heb de betrokken partijen de suggestie gedaan:

Steek uw energie in het goed formuleren en beargumenteren van uw standpunt en niet in kritiek op elkaar, gevolgd werkwijze en procedures.

Vijandbeelden en wensdenken staan strategisch denken vaak in de weg. Zij leiden daarmee niet tot zakelijk gewenste resultaten.

Men deelt allen mijn voorstel u deze rapportage aan te bieden en u te vragen deze aan te bieden aan de Tweede Kamer.

Uw opvolger kan nu (op korte termijn) een voorstel voor een stelselherziening van de Pachtwet maken en aanbieden aan de Tweede Kamer. Deze stelselherziening is voldoende voorbereid, overlegd en besproken met en door de verschillende partijen.

Rest mij u te bedanken voor de ruimte die u aan partijen hebt gegeven voor hun inbreng in de voorbereiding van deze noodzakelijk herziening van het pachtstelsel.

Leeuwarden, 3 juli 2017

Sicko Heldoorn

Gebruikte documenten

- * Evaluatie pachtregelgeving, Prof.mr D.W. Bruil, Instituut voor Agrarisch Recht Wageningen, maart 2014 (bijlage bij Kamerstuk 27 924, nr. 59).
- * Aanbieding Rapport Evaluatie pachtregelgeving aan de Tweede Kamer, Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijkma, Den Haag, 15 april 2014 (Kamerstuk 27 924, nr. 59).
- * Aanbieding deelakkoord Spelderholt (1) aan de Staatssecretaris van EZ, namens de betrokken partijen door mr. W.L. Valk, Den Haag, 4 juli 2014 (bijlage bij Kamerstuk 27 924, nr. 61).
- * Brief aan de Tweede Kamer, waarin de Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijkma aangeeft dat zij voornemens is een nieuw pachtsysteem uit te werken op basis van de uitgangspunten van het akkoord van Spelderholt, Den Haag, 15 oktober 2014 (Kamerstuk 27 924, nr. 61).
- * Brief aan dhr. W.L. Valk, van LTO Nederland, BLHB en NAJK, betreft: reactie op voorstellen 6 juli 2015 .
- * Brief aan de Staatssecretaris van EZ, S.A.M. Dijkmaonderwerp: Uitnodiging bestuurlijk overleg inzake evaluatie en toekomst pachtregel, van BLHB, NAJK en LTO Nederland, 4 september 2015.
- * Brief aan de Staatssecretaris van Economische Zaken, betreffende het eindakkoord van Spelderholt (2), namens de initiatiefnemers, mr. W.L Valk, Rosmalen, 20 april 2016.
- * Ontwerp Label Duurzaam Bodembeheer, Op verzoek van ASR Landelijk Vastgoed ontworpen door CLM Onderzoek & Advies.